

Mediakoulutus - Seurakunta ja journalismi

Minna Ohtamaa, Nokian Uutisten päätoimittaja

5.10.2023

s a

n
o m

a

Puheenvuoron sisältö

1. Minkä periaatteiden ja lakien mukaan media toimii?
2. Kuinka saan asiani esille mediassa ja kuinka hyvä juttu syntyy?
3. Mitä on hyvä tietää haastattelutilanteista?

1. Toimintaperiaatteet

Laki turvaa sananvapauden

- Suomessa lainsäädäntö takaa sananvapauden. Sananvapaus on turvattu perustuslaissa (12 §) ja Euroopan ihmisoikeussopimuksissa.
- Median toimintaa ohjaavat lait.
 - Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä.
- Toisaalta muu lainsäädäntö ja journalismin eettiset ohjeet eli journalistin ohjeet linjaavat, millaisia asioita julkisuudessa voi kertoa.
- Oikeudelliset vastuut liittyvät muun muassa seuraavaan lainsäädäntöön:
 - Rikoslaki, mm. kunnianloukkaus, yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen.
 - Tekijänoikeuslaki.
 - Vahingonkorvauslaki.

The image shows a collage of elements related to the Journalist Guidelines. At the top, there are four covers of the newspaper 'Nokian Uutiset'. Below them, a white box displays the title 'Journalistin ohjeet' (Journalist Guidelines) with a subtitle 'Johdanto' (Introduction). To the right of this box, a blue banner reads 'JULKISEN SANAN NEUVOSTO'. Below the title box, a green box highlights the document's title: 'Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä' (Law on the use of freedom of speech in mass communication). Below this, it says 'Katso tekijänoikeudellinen huomautus käyttöehdoissa.' (See the copyright notice in the terms of use.) and 'Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:' (Enacted according to the decision of the Parliament:). To the right of the green box, a small text snippet is visible: 'inen tapa perustuu jokais... tämistä joukkoviestimissä... esääntelyä varten. Ohjeita'.

Journalistin ohjeet

- Nokian Uutiset kuten monet muut journalistiset julkaisut ovat sitoutuneet **Journalistin ohjeisiin** jsn.fi/journalistin-ohjeet
- Ohjeet koskevat kaikkea journalistista työtä.
- Ohjeita on kaikkiaan 35 kappaletta.
 - Sisältävä mm. ohjeet tietojen hankkimiseen ja julkaisemiseen, ammatilliseen asemaan sekä haastateltavan ja haastattelijan oikeuksiin.
- Alan itsesääntely:
 - Julkisen sanan neuvoston menettely, josta seurauksena vapauttava tai langettava päätös.
 - Ei suoria juridisia sanktioita, mutta toimituksen maineen kannalta hyvin tärkeä noudattaa ohjeita.

Perusperiaatteita

- Pyrimme tasapuolisuuteen ja neutraaliuteen. Tarkistamme tiedot mahdollisimman hyvin, ja virheet korjataan asianmukaisesti. Jos jutussa on virhe, ota yhteys toimittajaan ja/tai päätoimittajaan.
- Haastattelut annetaan lähtökohtaisesti omalla nimellä ja kuvalla. Tämä on tärkeää myös kiistanalaisissa asioissa haastateltavien ja journalismin uskottavuuden kannalta.
- Arkaluontoisissa asioissa haastatteluita voidaan myös antaa nimettömästi. Jos lähdesuojaa tarvitaan, toimitus takaa sen.
- Riippumattomuus! Journalistien työtä ei ohjata ulkoa tai ylhäältä päin. Esimerkiksi Nokian Uutisten linjaa ei sanele Sanoma-yhtiönä tai Aamulehti. Päätökset tehdään toimituksessa ja viime kädessä niistä linjaa päätoimittaja.
- Työtämme ohjaa ennen kaikkea Journalistin ohjeiden ensimmäinen kohta:

Journalisti on vastuussa ennen kaikkea lukijoilleen, kuulijoilleen ja katselijoilleen. Heillä on oikeus saada tietää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu.

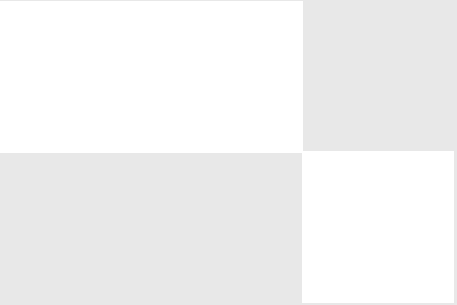
2. Viestintä median suuntaan

Mistä kannattaa tiedottaa

- Uutiset muutoksista: uudistus, keskeisen henkilön vaihtuminen/uuden rekrytointi, muutokset toiminnassa, seurakuntalaisten arkeen vaikuttavat asiat, projektien alkamiset ja päättymiset.
- Kannattaa lähestyä rohkeasti! Pieneltäkin tuntuvat asiat voivat ylittää uutiskynnyksen ja olla kuntalaisille tärkeitä.
- Mieti, mikä vaikuttaa ihmisten arkeen:
 - poikkeusaukioloaika, onko jokin paikka kiinni, menikö jokin rikki yms., mitä isoja investointeja on tulossa.
- Jos merkitset tiedotteeseen jonkun henkilön yhteystiedot lisätietojen saamiseksi, varmista, että henkilö tietää asiasta ja siitä, milloin tiedote lähtee liikkeelle.
- Paras hetki tiedotteen lähettämiselle on aamupäivä.

Avointa viestintää

- Tapaa säännöllisesti alueesi paikallismedioiden päätoimittajia. Taustakeskustelut hyödyttävät molempia.
- Viesti etukäteen isoista päätöksentekoon tulevista asioista. Näin saat varmemmin asiasi esille.
- Kriittisessä jutussa näyttää aina paremmalta, kun kommentoi avoimesti sen sijaan, että kieltäytyy kommentoimasta asiaa lainkaan.
- Toimi julkisuusmyönteisesti.
 - Kuntaliitolta tuli syyskuussa (5.9.) tämä tuore linjaus kunnan viranomaisten toiminnan julkisuudesta.
 - <https://www.kuntaliitto.fi/laki/julkisuus-ja-tietosuoja/kunnan-viranomaisten-toiminnan-julkisuus?fbclid=IwAR3a3hVArUFjq6CO96Q7GJhzwXzN3H9bkd3j8smlxSJRDMyXv4At-4Es>
 - Perustuslain 12.2 §:n mukaan viranomaisen asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Viranomaisen asiakirjojen julkisuudesta säädetään tavallisen lain tasolla julkisuuslaissa. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta.
 - Viranomaisen tulee toimia julkisuusmyönteisesti. Tiedonsaannin rajoittamiselle on oltava asiallinen peruste. Jos pyydettyä tietoa ei anneta, kielteinen päätös on perusteltava.

3. Haastateltavan oikeudet

Haastateltavan oikeudet

- Haastateltavalla on oikeus tietää, mihin ja miksi häntä haastatellaan. Toimittajan tulisi aina varmistaa haastateltavan kanssa, milloin kyse on taustakeskustelusta ja milloin haastattelusta. Jos olet haastateltavana tästä epävarma, varmista toimittajalta!
 - Huom. Toimittaja tallentaa haastattelun, joko kirjallisina muistiinpanoina ja/tai nauhoittamalla sen.
- Kielteiseen valoon joutuneilla on oikeus kertoa oma näkemyksensä jutussa.
- Oikeus lähdesuojaan, jos journalisti on luvannut pitää henkilöllisyytesi salassa siksi, että olet antanut hänelle luottamuksellisia tietoja.

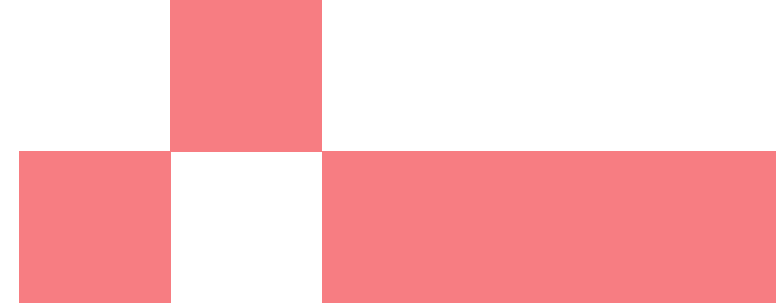
Haastateltavan ja haastattelijan oikeudet

17. Haastateltavalla on oikeus saada ennakolta tietää, millaisessa asiayhteydessä hänen lausumaansa käytetään. Hänelle on myös kerrottava, jos haastattelua voidaan käyttää useissa eri välineissä. Haastateltavalle pitää aina kertoa, onko keskustelu tarkoitettu julkaistavaksi vai ainoastaan tausta-aineistoksi.

18. Haastateltavan pyyntöön tarkastaa lausumansa ennen julkaisemista on syytä suostua, jos julkaisuaikataulu sen mahdollistaa. Tarkastamisoikeus koskee vain haastateltavan omia lausumia, eikä sillä saa luovuttaa journalistista päätösvaltaa toimituksen ulkopuolelle.

19. Haastateltavan kieltöön julkaista lausumansa tulee suostua vain, jos olosuhteet ovat haastattelun antamisen jälkeen muuttuneet niin olennaisesti, että julkaiseminen olisi selvästi kohtuutonta.

Haastattelu on vuorovaikutustilanne

- Haastattelu on vuorovaikutustilanne, jonka luonne vaihtelee tilanteesta riippuen.
- Kysymyksiä ei ole pakollista toimittaa haastateltaville etukäteen. Joskus toimittaja voi näin tehdä, mutta lopulliset haastattelukysymykset selviävät vasta itse haastattelun aikana.
- Haastateltava voi kieltäytyä vastaamasta kysymykseen/kysymyksiin, mutta tämäkin tuodaan jutussa esille.
- Jos jotain asiaa ei tiedä, sen voi aina tarkastaa ja palata asiaan.
- Paras haastateltava on usein se, joka asiasta eniten tietää – myös arjen ja käytännön tasolla.
- Haastattelut tehdään mieluiten kasvotusten tai puhelimessa. Sähköpostissa vastausten antaminen on huono tapa, koska jatkokysymyksiä ei pysty esittämään. Vaikka sähköpostivastausten antaminen tuntuu houkuttelevalta, lopputulos ei ole välttämättä paras mahdollinen – edes haastateltavan kannalta.

Haastateltavan lausumat

- Haastattelu syntyy haastattelutilanteessa – sitaatteja ei voi siis jälkikäteen pyytää lisäiltäväksi eikä omia sanomisiaan voi muuttaa.
- Haastateltavalla on oikeus tarkastaa **lausumansa** ennen jutun julkaisua, jos julkaisuaikataulu sen mahdollistaa.
- Lausumia ei tarjota tarkastettavaksi automaattisesti.
- Tarkastaminen ei välttämättä tarkoita sitä, että jutun saa luettavaksi – lausumat voi tarkastaa myös esimerkiksi puhelimesta.
- Tarkastusoikeus koskee vain lausumien faktojen tarkastamista eli muutospyynnöt eivät välttämättä mene läpi. → **Päätäntävalta säilyy aina toimituksessa.**

Bisneskisa Nokian parhaat palkittiin

Nuorten yritysideoakilpailusta on tarkoitus tehdä jokavuotinen perinne.

Anna Eveliina Hänninen

• Tunnelma Nokian kirjasto- ja kulttuuritalo Virrassa oli kuin television Leijonan luola-ohjelmassa, kun nuoret pitchasivat eli esittelivät yritysideoitaan tuomariston edessä. Perjantaina 10. maaliskuuta käytiin Bisneskisa Nokian finaali. Ensimmäistä kertaa järjestetty nuorten yritysideokilpailu keräsi yhteensä 19 ideaa. Osallistua sai yksin tai ryhmässä. Yhteensä nuoria oli mukana 41. Kilpailu oli tarkoitettu 13-20-vuotiaille, mutta suurin osa kilpailuideoista tuli yliopiskeluisilta.

Kilpailu oli käynnissä helmikuun alkuun. Ensimmäinen ideointi

tija Taina Koivula Ensimmäistä kertaa yritysideokilpailun järjestäjien hallituksen jäsen Eero Herranen.

Omista kokemuksista

Pitchauksen jälkeen tuomaristo esitti nuorelle niin kehuja kuin tiukoja kysymyksiä: Erittäin hyvä idea! Hyvä markkinarako! Mitä jätät katteeksi? Kuinka kauan valmistaminen kestää? Yrityksen kannattavuus aina tavoitella voittoa? Monet nuorten ideat olivat lähteneet oman elämän kokemuksista tai osaamisesta, mutta heillä jo on.

Casimir Aalto kertoi alustuksessaan, että keksi Helsingin sovelluksen, joka ratkaisisi

Nuoret pääsivät esittelemään yritysideoita kilpailuun.

neiden korjaamisen taito sai tiimin Joona, Antti, Masa ja Frans tarjoamaan korjausapua muillekin, joko asiakkaan luona tai omaan talliin noutaan.

3D-esineiden suunnittelu ja valmistus oli Sini Raudonin idea.

Nokian kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Arja Laitinen on ollut mukana Nokian kuntapolitiikassa jo 18 vuotta.

Pirkkala, Lempäälä ja Ylöjärvi. Nokian kaupunki otti lisäksi

Nokian valtuuston esittämä idea. Kirjoittajan valtuustoinfot, jotka ditaan sitä, voiko valtuuston edustaja kirjoittaa vähemmistöistä.

Pirkkälänselän mukaan teatterissa tähän on oltava mahdollisuus, vaikka kirjoittaja ei itse vähemmistöön kuuluisikaan.

"Teatterissa on kirjoitettu kautta aikain vaikka mistä. Eihän sellaista vapautta voi viedä pois. Edustan sitä linjaa, että mistä tahansa täytyy voida kirjoittaa. Se on sitten eri asia, mitä kirjoittaa ja kuinka, mikä on tyyli, alibi ja mikä näytelmässä tapahtuu."

Pirkkänen sanoo, että jos alettaisiin tehdä listaa asioista, joista ei saa kirjoittaa, listasta tulisi todella pitkä.

"Kyllähän se kaventaisi keskusteluaikin."

Ohjaaja ja käsikirjoittaja Heli Pirkkänen sijoittaa näytelmänsä useimmiten menneisyyteen. Kultaisten korvarengas sijoittuu 1950-luvulle.

Vastine, kannanotto ja kantelu JSN:ään

- Laki: Yksityisellä henkilöllä, jolla on perusteltu syy katsoa aikakautisessa julkaisussa, verkkojulkaisussa tai niihin rinnastettavassa, toistuvasti lähetettävässä ohjelmassa esitetyn viestin loukkaavan itseään, on oikeus saada **vastine** julkaistuksi samassa julkaisussa tai ohjelmassa.
- Journalistin ohjeissa puhutaan vastineen sijaan **omasta kannanotosta**.
- Kuka tahansa voi tehdä Julkisen sanan neuvostoon kantelun, jos katsoo, että tiedotusväline on rikkonut hyvää journalistista tapaa.
 - Jos kantelet siitä, että jutussa on asiavirhe, ole ensin yhteydessä tiedotusvälineeseen, esimerkiksi päätoimittajaan, ja pyydä tiedotusvälinettä korjaamaan virhe.

Kantelun ohjeet

01

Kuka tahansa voi tehdä Julkisen sanan neuvostolle kantelun tiedotusvälineen julkaisemasta materiaalista. Käsittely on nopeaa, puolueetonta ja ilmaista. Jos kantelet tiedotusvälineen toiminnasta, kyseessä on kantelu hyvän journalistisen tavan rikkomisesta. Jos aiot kannella sananvapauden rajoittamisesta, tutustu ensin neuvoston tekemiin sananvapauden rajoittamista koskeviin [lausumiin](#).

LANGETTAVA

8171/UL/22

Savon Sanomat

Lehden jutussa oli olennainen asiavirhe, jota se ei korjannut yksiselitteisesti. Lehti ei ollut tarkistanut tietojaan ...

LANGETTAVA

8201/UL/22

Ilta-Sanomat

Lehden juttu perustui huippu-urheilijaa sponsoroivan yrityksen markkinointimateriaaliin. Lähdettä ei kerrottu lukijalle edes keskeisten sitaattien osalta. ...

VAPAUTTAVA

8217/UL/22

Ilta-Sanomat

Lehti kertoi tunnetun somevaikuttajan kokemuksista yksityisen neuvolan asiakkaana. Vaikuttaja oli tehnyt aiemmin yhteistyötä saman neuvolapalvelun kanssa. ...

LANGETTAVA

8173/A/2022

Parnasso

Lehti julkaisi kirjaa käsittelevän kriittisen esseen. Lehti oikaisi yhden olennaisen asiavirheen, mutta jätti toisen oikaisematta ...